

Lieta C-198/20

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2020. gada 11. maijs

Iesniedzējtiesa:

Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (Polija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2020. gada 11. maijs

Prasītāji:

MN

DN

JN

ZN

Atbildētāja:

X Bank S.A.

Pamatlietas priekšmets

Prasība samaksāt summu 46 412,79 PLN apmērā, kurai ir pieskaitīti procenti un tiesāšanās izdevumi, kā daļēju prasījumu saistībā ar līguma spēkā neesamību; pakārtoti prasītāji pieprasa samaksāt summu 46 614,14 PLN apmērā kā daļēju prasījumu saistībā ar to, ka patērētājiem nebija saistoši negodīgi līguma noteikumi.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 11., 18. un 22. apsvērums, kā arī 2. panta

b) punkta interpretācija, ņemot vērā vajadzību noteikt to subjektu grupu, uz kuriem attiecas ar šo direktīvu piešķirtā patērētāju aizsardzība.

Prejudiciālo jautājumu juridiskais pamats ir Līguma par Eiropas Savienību 19. panta 3. punkta b) apakšpunkts un Līguma par Eiropas Savienības darbību 267. pants.

Prejudiciālie jautājumi

1. Pirmais jautājums ir šāds – vai Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV L 95, 21.4.1993., 29.–34. lpp. [..], turpmāk tekstā – “Direktīva 93/13”) 2. panta b) punkts, 3. panta 1. un 2. punkts, 4. pants, kā arī šie apsvērumi:

- tā kā patērētājam jāsaņem līdzvērtīga aizsardzība, slēdzot mutiskus un rakstveida līgumus, pēdējā gadījumā neatkarīgi no tā, vai līguma noteikumi ietverti vienā vai vairākos dokumentos;

- tā kā līgumu noteikumu negodīga rakstura novērtēšanu atbilstoši izvēlētiem vispārējiem kritērijiem, jo īpaši sabiedriska rakstura pārdošanas un piegāžu jomā, kur tiek sniegti kopēji pakalpojumi, ievērojot lietotāju solidaritāti, jāpapildina ar līdzekļiem dažādu iesaistīto interešu vispārēja izvērtējuma veikšanai; tā kā tam nepieciešama godprātība; tā kā, novērtējot godprātību, jāpievērš īpaša uzmanība pušu pozīcijām pie līguma slēgšanas attiecībā uz to, vai patērētājs kaut kādā veidā ticis mudināts piekrist noteikumiem un vai preces vai pakalpojumi tikuši pārdoti vai piegādāti pēc patērētāja īpaša pasūtījuma; tā kā pārdevēju vai piegādātāju var uzskatīt par godprātīgu, ja tas izturas godīgi un līdzvērtīgi pret otru līguma pusi, kuras likumīgās intereses tam jāņem vērā;

- tā kā līgumus būtu jāstāda vienkāršā, skaidri saprotamā valodā, patērētājam būtu jānodrošina iespēja faktiski izskatīt visus noteikumus un, ja rodas šaubas, priekšroka dodama interpretācijai, kas ir vislabvēlīgākā patērētājam;

ņemot vērā Tiesas 2015. gada 3. septembra sprieduma *Horățiu Ovidiu Costea/SC Volksbank România SA* (C-110/14, ECLI:EU:C:2015:538) 16. un 21. punktu, kā arī ģenerāladvokāta Pedro Krusa Viljalona [*Pedro Cruz Villalón*] 2015. gada 23. aprīļa secinājumu (ECLI:EU:C:2015:271) 20. un 26.–33. punktu,

ir jāinterpretē tādējādi, ka ar Direktīvu 93/13 piešķirtā patērētāju aizsardzība ir piemērojama ikvienam patērētājam?

Vai arī, kā norādīts Tiesas 2014. gada 30. aprīļa sprieduma *Árpád Kásler, Hajnalka Káslerné Rábai/OTP Jelzálogbank Zrt* (ECLI:EU:C:2014:282) 74. punktā, patērētāju aizsardzību var saņemt tikai vidusmēra patērētājs, kas ir samērā informēts, uzmanīgs un apdomīgs? Citiem vārdiem sakot, vai valsts tiesa par negodīgiem var atzīt tāda līguma noteikumus, ko noslēdz jebkurš patērētājs, vai tā par negodīgiem var atzīt tikai tāda līguma noteikumus, ko noslēdza

patērētājs, kuru var uzskatīt par samērā informētu, uzmanīgu un apdomīgu vidusmēra patērētāju?

2. Ja uz pirmo jautājumu tiek saņemta atbilde, ka atbilstīgi Direktīvai 93/13 patērētāju aizsardzība nav piešķirama ikvienam patērētājam, bet gan tikai tādām, kurš ir samērā informēts, uzmanīgs un apdomīgs vidusmēra patērētājs, otrs jautājums ir šāds – vai par samērā informētu, uzmanīgu un apdomīgu vidusmēra patērētāju var uzskatīt tādu patērētāju, kas pirms līguma noslēgšanas neizlasīja attiecībā pret ārvalsts valūtu indeksēta hipotekārā kredīta līgumu, kura summa ir 150 000 PLN un kurš tiek noslēgts uz 30 gadiem? Vai šādam patērētājam var tikt piešķirta aizsardzība atbilstīgi Direktīvai 93/13?

3. Ja uz pirmo jautājumu tiek saņemta atbilde, ka atbilstīgi Direktīvai 93/13 patērētāju aizsardzība nav piešķirama ikvienam patērētājam, bet gan tikai tādām, kurš ir samērā informēts, uzmanīgs un apdomīgs vidusmēra patērētājs, trešais jautājums ir šāds – vai par samērā informētu, uzmanīgu un apdomīgu vidusmēra patērētāju var uzskatīt tādu patērētāju, kas gan izlasīja projektu attiecībā pret ārvalsts valūtu indeksēta hipotekārā kredīta līgumam, kura summa ir 150 000 PLN un kurš tiek noslēgts uz 30 gadiem, bet to līdz galam nesaprata un tomēr neveica pasākumus, lai saprastu tā nozīmi pirms noslēgšanas, it īpaši nevērsās pie otrās līgumslēdzējās puses, proti, bankas, ar līgumu izskaidrot tā saturu un atsevišķu noteikumu nozīmi? Vai šādam patērētājam var tikt piešķirta aizsardzība atbilstīgi Direktīvai 93/13?

Minētās Kopienu tiesību normas

Direktīvas 93/13 11., 18. un 22. apsvērums; 2. pants, 3. pants un 4. panta 1. punkts

Minētās valsts tiesību normas

1964. gada 23. aprīļa *Ustawa – Kodeks cywilny* [Likums – Civilkodekss] (*Dz. U.*, 2007. gads, 459. postenis, ar grozījumiem, turpmāk tekstā – “CK”)

385.¹ pants

§ 1. Patērētāju līguma noteikumi, kuri nav individuāli saskaņoti, patērētājam nav saistoši, ja tie nosaka tā tiesības un pienākumus pretēji labiem tikumiem, rupji neievērojot tā intereses (negodīgi noteikumi). Tas neattiecas uz noteikumiem par pušu pamatpienākumiem, it īpaši cenu vai atlīdzību, ja tie ir nepārprotami formulēti.

§ 2. Ja kāds līguma noteikums patērētājam nav saistošs saskaņā ar 1. punktu, pārējā daļā līgums turpina būt pusēm saistošs.

§ 3. Individuāli nesaskaņoti ir tie līguma noteikumi, kuru saturu patērētājs nevarēja reāli ietekmēt. It īpaši tas attiecas uz līguma noteikumiem, kas izriet no līguma parauga, ko patērētājam ir piedāvājusi otra līgumslēdzēja puse.

§ 4. Pienākums pierādīt, ka noteikums tika saskaņots individuāli, ir tai pusei, kura uz to atsaucas.

385.² pants

Līguma noteikumu saderība ar labiem tikumiem tiek novērtēta attiecībā uz situāciju līguma slēgšanas brīdī, ņemot vērā tā saturu, tā noslēgšanas apstākļus, kā arī citus līgumus, kas ir saistīti ar līgumu, kurā ir noteikumi, kuri tiek novērtēti.

22.¹ pants

Patērētājs nozīmē jebkuru fizisku personu, kura noslēdz tiesisku darījumu ar komersantu nolūkā, kas nav saistīts ar tās komercdarbību vai – attiecīgi – profesionālo darbību.

65. pants

§ 1. Gribas izpausme ir jāinterpretē atbilstoši sociālo normu principiem un paražām, ņemot vērā apstākļus, kuros tā ir tikusi izteikta.

§ 2. Tā vietā, lai pamatotos uz līguma noteikumu burtisko nozīmi, būtu jānoskaidro tajos izteiktais līgumslēdzēju pušu nodoms un mērķi.

Īss lietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 Prasītāji, kuri ir patērētāji, ar atbildētājas bankas tiesību priekštecī noslēdza mājokļa kredīta līgumu, kurš tika parakstīts 2008. gada 21. jūlijā, par summu 150 000 PLN apmērā, kas ir izteikta Šveices frankos (CHF), uz 360 mēnešiem. CHF izteiktā kredīta summai bija jātiek noteiktai pēc valūtas pirkšanas kursa, kas norādīts bankas valūtu maiņas kursu tabulā, kura bija spēkā kredīta izmaksas dienā. Aizdevumam piemēro procentus pēc mainīgas *3M LIBOR* procentu likmes un fiksētās peļņas daļas 2,32 procentpunktu apmērā. Aizdevuma ikmēneša maksājumi tika izteikti CHF, bet to atmaksa tika veikta PLN pēc ārvalstu valūtu pārdošanas kursa, kas bankā bija spēkā atmaksas dienā.
- 2 Līguma noslēgšanas brīdī prasītājs MN studēja pedagoģiju, prasītāja DN studēja ekonomiku, savukārt prasītāja JN bija nodarbināta pašvaldības pārvaldē un viņa bija pabeigusi lauksaimniecības tehnikumu. Līguma noslēgšanas brīdī ZN bija autovadītājs ar pamatizglītību.
- 3 Pirms kredīta līguma parakstīšanas ar kredīta formalitātēm, kuras tika kārtotas pa tālruni, faksu vai pastu, nodarbojās MN – nevis DN, kurai bija ekonomista izglītība, – izmantojot pakalpojumus, ko sniedza kredītu konsultants, ar ko prasītāji nekad nav satikušies. Visi dokumenti tika iesniegti nevis bankā, bet gan

tika nosūtīti konsultantam. Tā kā MN un DN nebija pietiekamas kredītspējas, konsultants ierosināja, ka līgumu noslēdz arī MN vecāki, proti, JN un ZN. Konsultants norādīja tikai vienu banku (atbildētājas tiesību priekštecī), kas varēja viņām piešķirt kredītu 150 000 PLN apmērā un tikai tādu, kas tiktu indeksēts attiecībā pret ārvalsts valūtu. Prasītāji vēlējās saņemt kredītu ar pēc iespējas izdevīgākajiem nosacījumiem. Paši prasītāji nebija sazinājušies ar bankas darbiniekiem.

- 4 Līgumu parakstīja MN, rīkojoties savā vārdā, kā arī DN – JN un ZN vārdā, pamatojoties uz izdotu notariālo pilnvaru. Prasītājs MN dokumentus pirms to parakstīšanas bankā neizlasīja. Pēc bankas darbinieka norādījumiem viņš līgumā pārbaudīja aizņēmēju personas datus, kā arī kreditētā nekustamā īpašuma datus. Viņš norādīja, ka iepriekš nebija saņēmis līguma projektu, kā arī to, ka neviens viņu nebija informējis par šādu iespēju. Viņš uzskata, ka, ņemot vērā dokumentu apjomu, nebija laika visu dokumentu izlasīšanai. Pēc līguma parakstīšanas prasītāji MN un DM mēģināja izlasīt līgumu, bet diemžēl to nesaprata, savukārt prasītāji JN un ZN pēc pilnvaras parakstīšanas vairs ar līgumu nenodarbojās.
- 5 Prasītājs MN neinteresējās par valūtu kursu mehānismu kredītlīgumos un nezināja, no kā izriet kursa izmaiņas. Viņš izvēlējās šādu līgumu, jo tolaik tas bija populārs kredīta veids un tam bija laba reputācija aizņēmēju vidū. Viņš sāka interesēties par kursu izmaiņām tikai tad, kad ievērojami pieauga kredīta maksājums. Prasītāji ar atbildētājas bankas priekštecī noslēdza kredīta līguma pielikumu, kura rezultātā, sākot no 2012. gada decembra, viņi atmaksā kredītu Šveices frankos.
- 6 2018. gada 20. septembrī prasītāji MN un DN nosūtīja atbildētājai bankai pieprasījumu par samaksas veikšanu un līguma pareizu izpildi, kā arī iesniedza tajā sūdzību. 2018. gada 26. septembrī viņi noslēdza paziņojumu par ieturēšanu.
- 7 Savā prasībā prasītāji lūdza atzīt līgumu par spēkā neesošu kredīta līgumā ietvertu noteikumu negodīga rakstura dēļ.
- 8 Savukārt atbildētāja lūdza prasību noraidīt pilnībā un piespriest atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 9 Lūgumu atzīt līgumu par spēkā neesošu prasītāji pamato ar nespēju grozīt likumisko kredīta mehānismu, izmantojot līgumu slēgšanas brīvību. Saskaņā ar prasītāju viedokli hipotekārā kredīta līguma noteikumi ļaujot bankai brīvi un netraucēti noteikt valūtas (CHF) kursu, tādējādi nosakot arī prasītāju parāda apmēru. Tādējādi banka vienpusēji nosakot ārvalsts valūtā izteikta kredīta saldo, kurš tiek izmantots kredīta procentu un maksājumu apmēra noteikšanai. Turpinājumā tās apgalvo, ka bankas kredīta summa nevar tikt noteikta sasaistē ar indeksu un līgumā paredzētā vērtības noteikšanas kārtība nav saderīga ar līgumiskas indeksācijas būtību.

- 10 Turpinājumā prasītāji norāda uz to, ka nav noteikta kredīta summa un – ja tiktu pieņemts, ka kredīts ir kredīts ārvalstu valūtā, – ir pārkāpts princips, ka saistības ārvalstu valūtā var tikt segtas valsts valūtā, kā arī tās norāda uz bankas negodīgo praksi, kuras pamatā bija maldināšana.
- 11 Prasītāji apgalvo, ka nespēja izpildīt līgumu izrietot no konvertēšanas klauzulu negodīguma, proti, neskaidra līguma parauga, kā arī fakta, ka indeksācijas klauzulā netika sniegta pilna informācija skaidrā valodā.
- 12 Turklāt par indeksācijas klauzulas negodīgumu liecina tas, ka patērētājam nebija tiesību atkāpties no līguma saistībā ar to, ka tika ieviests līgumisks viņa maksājumu apmēra paaugstināšanas mehānisms.
- 13 Visbeidzot, viņi uzskata, ka negodīgs raksturs izriet arī no objektivitātes trūkuma, nosakot CHF maiņas kursus līguma norēķināšanas vajadzībām. Indeksācijas saglabāšana gadījumā, ja par negodīgiem tiku atzīti tikai konvertēšanas klauzulu noteikumi, radītu nepieņemamu “redukciju spēkā esamības saglabāšanas nolūkos”.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojuma izklāsts

- 14 Valsts tiesa nepiekrīt argumentiem par atbilstoši vispārīgiem principiem indeksēta kredītlīguma spēkā neesamību, kas tiek secināti no citiem nosacījumiem, kuri nav līguma noteikumu negodīgums. Izvērtējot līguma noteikumu negodīgumu, tā ņēma vērā norādes, kas ir noteiktas iepriekš minētajos Tiesas nolēmumos. Ja līguma noteikumi tiktu atzīti par negodīgiem, tiesa neizslēdz, ka līgums var tikt atzīts par spēkā neesošu tādēļ, ka to nav iespējams izpildīt.
- 15 Vispirms iesniedzējtiesa uzsver patērētāja tiesību aizsardzības līmeņa palielināšanu pēc Direktīvas 93/13 pieņemšanas un transponēšanas dalībvalstīs, kā piemēru Polijas tiesībās norādot minētos CK 385.¹ un 385.² pantu.
- 16 Valsts tiesa atzīmē arī plašo Tiesas judikatūru lietās par kredītiem, tostarp kredītiem, kas indeksēti, izteikti vai novērtēti ārvalstu valūtā, it īpaši minot šādus spriedumus: 2012. gada 14. jūnijs, C-618/10 *Banco Español de Crédito SA/Joaquín Calderón Camino*, ECLI:EU:C:2012:349; 2012. gada 15. marts, C-453/10 *Jana Pereničova un Vladislav Perenič/SOS financ spol. s r.o.*, ECLI:EU:C:2012:144; 2013. gada 14. marts, C-415/11 *Mohammed Aziz/Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona un Manresa (Catalunyacaixa)*, ECLI:EU:C:2013:164; 2015. gada 26. februāris, C-143/13 *Bogdan Matei, Ioana Ofelia Matei/S.C. Volksbank România SA*, ECLI:EU:C:2015:127; 2014. gada 30. aprīlis, C-26/13 *Árpád Kásler/OTP Jelzálogbank Zrt*, ECLI:EU:C:2014:282; 2015. gada 21. janvāris, C-482/13 *Unicaja Banco, SA/Hidalgo Rueda u.c. un Caixabank SA/Manuel María Rueda Ledesma u.c.*, ECLI:EU:C:2015:21; 2015. gada 3. decembris, C-312/14 *Banif Plus Bank Zrt./Márton Lantos un Mártonné Lantos*, EU:C:2015:794; 2016. gada 21. decembris, apvienotās lietas C-154/15 un C-307/15 un C-308/15, *Francisco Gutiérrez Naranjo/Cajasur Banco*

SAU (C-154/15), Ana María Palacios Martínez/Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA (BBVA) (C-307/15), Banco Popular Español, SA/Emil Irlés López, Teresa Torres Andreu (C-308/15), ECLI:EU:C:2016:980; 2017. gada 20. septembris, C-186/16 Ruxandra Paula Andriciuc u.c./Banca Românească SA, ECLI:EU:C:2017:703; 2018. gada 31. maijs., C-483/16 Zsolt Sziber/ERSTE Bank Hungary Zrt, EU:C:2018:367; 2018. gada 20. septembris, C-51/17 OTP Bank Nyrt., OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt./Teréz Ilyés, Emil Kiss, EU:C:2018:750; 2018. gada 20. septembris, C-51/17 OTP Bank Nyrt., OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt./Teréz Ilyés, Emil Kiss, EU:C:2018:750; 2019. gada 14. marts, C-118/17 Zsuzsanna Dunai/ERSTE Bank Hungary Zrt., EU:C:2019:207; 2019. gada 26. marts, C-70/17 un C-179/17 Abanca Corporación Bancaria SA/Albert García Salamanca Santos (C-70/17) un Bankia SA/Alfonso Antonio Lau Mendoza, V. Y. Rodríguez Ramírez (C-179/17), EU:C:2019:250, kā arī 2019. gada 3. oktobra spriedumu, kurš pasludināts saistībā ar Polijas tiesas lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, Kamil Dziubak, Justyna Dziubak/Raiffeisen Bank International AG, C-260/18, ECLI:EU:C:2019:819.

- 17 Minētās Tiesas judikatūras kontekstā iesniedzējtiesa vērš īpašu uzmanību uz 2014. gada 30. aprīļa spriedumu *Árpád Kásler, Hajnalka Káslerné Rábai/OTP Jelzálogbank Zrt* (C-26/13, ECLI:EU:C:2014:282), norādot uz šādiem pamatojuma punktiem:

74. punkts [...] [I]esniedzējtiesai ir jānosaka, vai, ņemot vērā visus atbilstošos faktiskos apstākļus, tostarp reklāmu un informāciju, ko aizdevējs ir sniedzis kredīta līguma apspriešanas ietvaros, **vidusmēra patērētājs, kas ir samērā informēts, uzmanīgs un apdomīgs**, varēja zināt ne vien par starpības esamību, kas parasti pastāv vērtspapīru tirgū, starp ārvalsts valūtas pārdošanas kursu un tās pirkšanas kursu, bet arī novērtēt ekonomiskās sekas, kuras var būt visai ievērojamas, kas tam rodas pārdošanas kursa piemērošanas dēļ kredīta atmaksai, kas tam būs jāveic, un līdz ar to – tā kredīta kopējās izmaksas.

- 18 Iesniedzējtiesa atsaucas arī uz Tiesas 2015. gada 3. septembra spriedumu *Horațiu Ovidiu Costea/SC Volksbank România SA* (C-110/14, ECLI:EU:C:2015:538), citējot šādus pamatojuma punktus:

16. punkts Atbilstoši šīm definīcijām “patērētājs” ir jebkura fiziska persona, kura līgumos, uz ko attiecas šī direktīva, darbojas nolūkos, kas nav saistīti ar tirdzniecību, tās uzņēmējdarbību vai profesiju. Savukārt “pārdevējs vai piegādātājs” ir jebkura fiziska vai juridiska persona, kura ar Direktīvu 93/13 aptvertos līgumos darbojas nolūkos, kas ir saistīti ar tās amatu, uzņēmējdarbību vai profesiju, neatkarīgi no tā, vai tas ir valsts vai privāts.

21. punkts Jēdzienam “patērētājs” Direktīvas 93/13 2. panta b) punkta izpratnē, kā to ir norādījis ģenerālvokāts secinājumu 28.–33. punktā, ir objektīvs mērķis, un tas nav atkarīgs no konkrētajām zināšanām, kas attiecīgajai personai var būt, vai informācijas, kas tai patiesībā varētu būt.

19 Turklāt iesniedzējtiesa atsaucas uz ģenerālvokāta Pedro Kruza Viljalona [*Pedro Cruz Villalón*] 2015. gada 23. aprīļa secinājumiem lietā C-110/14, *Horățiu Ovidiu Costea/SC Volksbank România SA*, ECLI:EU:C:2015:271, it īpaši citējot šādus punktus:

20. punkts No šīs normas izriet, ka gan patērētāja, gan pārdevēja vai piegādātāja definēšanai būtiska ir joma, kurā indivīds darbojas. Tā direktīvas 2. panta b) punktā ir noteikts, ka patērētājs “ir jebkura fiziska persona, kura līgumos, uz ko attiecas šī direktīva darbojas nolūkos, kas ir ārpus tās amata, nodarbošanās vai profesijas”. Savukārt atbilstoši 2. panta c) punktam pārdevējs vai piegādātājs “ir jebkura fiziska vai juridiska persona, kura šīs direktīvas aptvertos līgumos darbojas nolūkos, kas ir saistīti ar tās amatu, uzņēmējdarbību vai profesiju, neatkarīgi no tā, vai tas ir valsts vai privāts”.

26. punkts Tā direktīva un judikatūra, kurā interpretēts gan šis tiesību akts, gan Direktīva 85/577, šķiet, ir vērsta uz vienlaicīgi objektīvu un funkcionālu patērētāju definīciju: kas attiecas uz konkrētu personu, nav runa par nedalāmu un negrozāmu kategoriju, bet tieši pretēji – statusu, kas novērtējams atbilstoši situācijai, kādā persona ir tiesiskā darījuma vai konkrētas darbības ietvaros visu to darījumu vai darbību starpā, ko tā var veikt ikdienā. Kā to ir uzsvēris ģenerālvokāts Ž. Mišo [*J. Mischo*] lietā *Di Pinto*, [orig. 15. lpp.] runājot par patērētāja jēdzienu Direktīvas 85/577 2. panta izpratnē, ar šo normu skartās personas “netiek definētas *in abstracto*, bet atbilstoši tam, ko tās dara *in concreto*”, tādējādi, ka dažādās situācijās viena un tā pati persona var būt gan patērētājs, gan pārdevējs vai piegādātājs.

27. punkts Šī patērētāja kā noteikta tiesiska darījuma dalībnieka koncepcija, kas vienlaicīgi un atkarībā no gadījuma atbilst objektīviem un funkcionāliem elementiem, ir apstiprināta arī Briseles konvencijas jomā, kurā patērētāja jēdzienu arī ir interpretējusi Tiesa, lai gan, kā jau norādīju iepriekš, interpretējot direktīvu, analogijai jābūt niansētai, ņemot vērā, ka šiem diviem tiesību aktiem ir atšķirīgi mērķi. Tā spriedumā *Benincasa* Tiesa atzina, ka, lai noteiktu, vai persona rīkojas kā patērētājs, “ir jābalstās uz šīs personas pozīciju noteiktā līgumā, ņemot vērā tā raksturu un mērķi un nevis pašas personas subjektīvo situāciju. [...] Viena un tā pati persona var tikt uzskatīta par patērētāju vienos darījumos un uzņēmēju citos darījumos”.

28. punkts Konkrētāk, redzam objektīvu un funkcionālu jēdzienu, kura izpausme ir atkarīga tikai no viena kritērija – attiecīgā tiesiskā darījuma iekļaušanas pie profesionālās darbības nepiederošās darbībās. Proti, kā to ir uzsvērusi Rumānijas valdība, direktīvā nav noteikts neviens papildu kritērijs patērētāja statusa noteikšanai. Turklāt runa ir par jēdzienu, kas tiek definēts atkarībā no situācijas, tas ir, saistībā ar konkrēto tiesisko darījumu. Tādēļ nebūtu jāliedz personai iespēja būt patērētāja situācijā attiecībā uz līgumu, kas neietilpst viņas profesionālajā darbībā vispārējo vai ar profesiju saistīto zināšanu dēļ, bet ir jāņem vērā vienīgi viņas stāvoklis attiecībā uz konkrēto tiesisko darījumu.

29. punkts Šo secinājumu neatspēko *Volksbank* argumenti, kas pamatoti ar direktīvas ideju, konkrētāk, dažādajiem tās preambulas apsvērumiem. Protams, atbilstoši direktīvas sistēmiskam redzējumam ievainojamības un vājākuma jēdzieni attiecībā gan uz spēju vest sarunas, gan informētības līmeni ir šīs direktīvas esības jēga, jo sākumpunkts ir situācija, kurā patērētājs piekrīt vispārējai kārtībai, ko iepriekš noteicis pārdevējs vai piegādātājs, bez iespējam ietekmēt tās saturu. Tomēr šīs ievainojamības un vājākuma idejas, kas parasti ir pamatā patērētāju tiesību aizsardzībai Savienības līmenī, nav ierakstītas tiesību aktos [oriģ. 16. lpp.], kas regulē patērētāja jēdzienu, kā obligāti nosacījumi atbilstoši to definīcijai pozitīvajās tiesībās. Tā ne patērētāja definīcija, ne kāda cita direktīvas norma nepakārto patērētāja statusa esamību noteiktā situācijā zināšanu neesamībai, dezinformācijai vai faktiski vājākai pozīcijai.

30. punkts Proti, iespēja katrā konkrētā gadījumā diskutēšana par patērētāja statusu, atsaucoties uz ar pieredzi, pētījumiem, profesiju, pat patērētāja inteligenci saistītiem elementiem, būtu pretrunā direktīvas lietderīgajai iedarbībai. Konkrētāk, advokātiem (vai personām ar tiesībām praktizēt tiesību jomā, kā arī citiem profesionāļiem) tiktu liegta aizsardzība daudzos privātās dzīves aspektos. Kā to uzsver Rumānijas valdība, pat ja attiecīgās personas zināšanu līmenis varētu būt pielīdzināms aizdevēja zināšanu līmenim, tas nekādi neietekmē viņa sarunu vešanas spēju, kas paliek identiska spējai, kāda būtu jebkurai citai fiziskai personai saskarsmē ar pārdevēju vai piegādātāju.

31. punkts Protams, Tiesa lietā *Šiba* uzskatīja, ka “advokātiem ir labas zināšanas, kuru patērētājiem parasti nav”. Tomēr šie apsvērumi norāda uz situāciju, kurā attiecīgais advokāts “par atlīdzību sniedz[a] juridiskos pakalpojumus fiziskai personai privātos nolūkos” un tādēļ bija pircējs vai pārdevējs direktīvas 2. panta c) punkta izpratnē.

32. punkts Turklāt tādas interpretācijas, kādu piedāvā *Volksbank*, rezultātā patērētāja statuss tiktu liegts visām tām personām, kuras līguma noslēgšanas brīdī ir saņēmušas juridisku vai cita rakstura profesionālu palīdzību.

33. punkts Turklāt Tiesa ir noliegusi attiecīgās personas zināšanu vai konkrētās situācijas citās jomās, kas nav direktīvas joma, ietekmi, ja objektīvais nosacījums, ka darbība nevar ietilpt attiecīgās personas profesionālajā jomā, nav ticis izpildīts. Tāds bija gadījums saistībā ar Direktīvu 85/577, attiecībā uz kuru spriedums *Di Pinto* pierāda, ka, ja persona rīkojas savu profesionālo darbību ietvaros, faktisko zināšanu neesamība neapšaubā viņas profesionālo statusu.

20 Ņemot vērā spriedumu *Árpád Kásler, Hajnalka Káslerné Rábai*, it īpaši tā 74. punktu, ņemot vērā lietas faktiskos apstākļus, kurā tikai viens no patērētājiem (MN) bija parakstījis kredītlīgumu, to neizlasot, tiesa ir radušās šaubas, vai tā šādam patērētājam (šādiem patērētājiem) var piešķirt aizsardzību atbilstīgi Direktīvai 93/13.

- 21 Tā kā daļa patērētāju vispār nenoslēdz šādus līgumus vai noslēdz tos ļoti reti, varētu šķist, ka, noslēdzot šādu līgumu, patērētājam būtu jāizrāda lielāka interese par līguma noteikumiem, kā arī pastiprināti jā rūpējas par savām interesēm. Iesniedzējtiesas ieskatā, gan tādu patērētāju, kurš tādu līgumu kā šajā lietā aplūkotais neizlasīja pirms parakstīšanas, gan tādu patērētāju, kurš izlasīja līgumu, bet to nesaprata un tomēr neveica pasākumus, lai to saprastu, nevar uzskatīt par vidusmēra patērētājiem, kas ir samērā informēti, uzmanīgi un apdomīgi. Ņemot vērā iepriekš minēto, tiesai ir radušās šaubas, vai tādiem patērētājiem kā pamatlietā var tikt piešķirta patērētāju aizsardzība un vai tā var atzīt par negodīgiem tāda līguma noteikumus, ko šāds patērētājs ir noslēdzis.
- 22 Iesniedzējtiesa ir ņēmusi vērā, ka, no vienas puses, ne Direktīvas 93/13 2. panta b) apakšpunktā, ne CK 22.¹ pantā patērētāja definīcijā patērētājiem netiek noteiktas nekādas prasības, bet tajā ir tikai norādīts, ka tā ir fiziska persona, kura noslēdz līgumu nolūkā, kas nav saistīts ar saimniecisko darbību. Līdzīgi tika norādīts Tiesas 2015. gada 3. septembra sprieduma *Horațiu Ovidiu Costea/SC Volksbank România SA*, C-110/14, ECLI:EU:C:2015:538, 21. punktā, kurā tika norādīts, ka jēdzienam “patērētājs” ir objektīvs mērķis, un tas nav atkarīgs no konkrētajām zināšanām, kas attiecīgajai personai var būt, vai informācijas, kas tai patiesībā varētu būt. Jāvērš uzmanība Pedro Kruza Viljalona [*Pedro Cruz Villalón*] viedokļiem, kas izteikti secinājumā lietā C-110/14, *Horațiu Ovidiu Costea/SC Volksbank România SA*, ECLI:EU:C:2015:271, 74. punktā. No otras puses, gan valsts, gan Tiesas judikatūrā ir norādīts, ka tomēr ir jāatsaucas nevis uz ikvienu patērētāju, bet gan vidusmēra patērētāju, kurš ir samērā informēts, uzmanīgs un apdomīgs. Tas ir skaidri norādīts sprieduma 74. punktā lietā C-26/13, ECLI:EU:C:2014:282.
- 23 Ir jāatzīmē, ka vēlāk pieņemtās Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2005/29/EK (2005. gada 11. maijs), kas attiecas uz uzņēmēju negodīgu komercpraksi iekšējā tirgū attiecībā pret patērētājiem un ar ko groza Padomes Direktīvu 84/450/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 97/7/EK, 98/27/EK un 2002/65/EK, un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 2006/2004, 18. apsvērumā jau tieši ir norādīts, ka par atsaucē lielumu ir jāizmanto pietiekami labi informēts, kā arī pietiekami vērīgs un piesardzīgs vidusmēra patērētājs, ņemot vērā sociālos, kultūras un valodas faktorus (ņemot vērā īpašības, kuras tos padara mazāk aizsargātus pret negodīgu komercpraksi).
- 24 Šajā sakarā ir jāpiebilst, ka Direktīvas 93/13 4. panta 1. punktā (angļu un vācu valodas redakcijās) ir noteikts pienākums, novērtējot noteikumu negodīgumu, ņemt vērā preču vai pakalpojumu raksturu, attiecībā uz ko līgums noslēgts, kā arī visus apstākļus līguma slēgšanas brīdī. Tāpat arī CK 65. panta 1. punktā un 385.² pantā ir noteikts, ka ir jāņem vērā apstākļi līguma noslēgšanas brīdī.
- 25 Ņemot vērā iepriekš minēto, iesniedzējtiesa uzskata, ka nedrīkst ņemt vērā tādus apstākļus kā līguma priekšmeta raksturs, hipotekārā kredīta līguma vērtība un darbības termiņš (150 000 PLN, 30 gadi), kredīta summa, kas indeksēta attiecībā pret ārvalsts valūtu. Būtiski ir arī šī līguma noslēgšanas apstākļi, proti, ka

patērētāji parakstīja līgumu, neizlasot to, kā arī, neraugoties uz viņu neizpratni par līguma saturu, viņi necentās parakstīto līgumu izprast.

- 26 Šādos apstākļos iesniedzējtiesai radās šaubas, vai patērētāju aizsardzība var tikt piešķirta ikvienam patērētājam vai tikai samērā informētam, uzmanīgam un apdomīgam vidusmēra patērētājam. Citiem vārdiem sakot, vai valsts tiesa par negodīgiem var atzīt tāda līguma noteikumus, ko noslēdz patērētājs, kuru nevar uzskatīt par samērā informētu, uzmanīgu un apdomīgu vidusmēra patērētāju.
- 27 No vienas puses, šķiet pamatoti piešķirt aizsardzību ikvienam patērētājam, pat tādām, kurš nerīkojas līdz galam saprātīgi (neizlasa līgumu pirms tā parakstīšanas vai nesaprot līgumu, vienlaikus neveicot pasākumus, lai to saprastu) pret iespējamām līguma negodīgiem noteikumiem. Ja aizsardzība tiktu piešķirta pat šādam patērētājam, tas mudinātu pārdevējus atturēties no negodīgu noteikumu izmantošanas līgumos. Tas liecinātu par labu aizsardzības piešķiršanai ikvienam patērētājam bez izņēmumiem.
- 28 No otras puses, aizsardzības piešķiršana tādām patērētājam, kurš neizlasīja līgumu pirms tā parakstīšanas vai nesaprata noslēdzamo līgumu, tomēr to slēdza un neveic pasākumus, lai saprastu līgumu (it īpaši tādu līgumu kā šajā lietā aplūkotais), varētu radīt situāciju, kurā patērētājs pēc vairākiem gadiem varētu atsaukties uz līguma noteikumu negodīgumu, kad līguma noslēgšanas rezultātā tas nesaņem gaidītos ieguvumus. Tādējādi patērētājs varētu atbrīvoties no riska (šajā gadījumā valūtas maiņas kursa izmaiņu riska), kuru viņš brīvprātīgi uzņēmas, noslēdzot līgumu. Tas apdraud tiesiskās drošības principu, līgumu stabilitāti un *pacta sunt servanda* principu. Turklāt Direktīva 93/13 netika pieņemta ar domu, ka tā tiks piemērota sarežģītām daudzgadu finanšu saistībām, kas, iesniedzējtiesas ieskatā, arī ir jāņem vērā, atbildot uz uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem.
- 29 Iesniedzējtiesa ir izvērtējusi Tiesas judikatūru, bet nav atradusi skaidru atbildi uz šajā lūgumā uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem; iesniedzējtiesa pat nav atradusi pietiekamas norādes, kas ļautu tai pašai izlemt jautājumus, kas ir jautājumu priekšmets. Tādēļ iesniedzējtiesa ir nolēmusi uzdot Tiesai prejudiciālos jautājumus.
- 30 Saistībā ar atbildi uz pirmo jautājumu, iesniedzējtiesa vērs uzmanību uz patērētāju tiesību aizsardzības robežu dilemmu. Ir jālīdzsvaro konfliktējošas patērētāju aizsardzības, tiesiskās drošības, līgumu stabilitātes un *pacta sunt servanda* principa vērtības. Gadījumā ja Tiesa nonāktu pie secinājuma, ka tiesības uz aizsardzību nav piešķiramas ikvienam patērētājam, bet gan tikai tādām, ko var uzskatīt par samērā informētu, uzmanīgu un apdomīgu vidusmēra patērētāju, iesniedzējtiesa norāda, ka, tās ieskatā, atbildot uz otro jautājumu, ir jāatzīst, ka gan tāds patērētājs, kurš tādu līgumu kā šajā lietā aplūkotais hipotekārā kredīta līgums, kas indeksēts attiecībā pret ārvalstu valūtu, neizlasīja pirms tā parakstīšanas, gan tāds, kurš, gan izlasīja to, bet to nesaprata un neveica pasākumus, lai to saprastu, nav uzskatāms par samērā informētu, uzmanīgu un apdomīgu vidusmēra patērētāju. Tādējādi būtu jāatbild, ka patērētāja aizsardzība nav piešķirama

patērētājam, kas parakstīja tādu līgumu kā šajā lietā aplūkotais, neizlasot to, un ka nedrīkst vērtēt šāda līguma noteikumu negodīgumu.

DARBBA VERSIJA